

Į kitas ES valstybes nares vykstančių ir jose įsikuriančių ES piliečių romų padėtis

Aplinkybės

ES piliečiai turi teisę laisvai judėti ir gyventi bet kurioje Europos Sąjungos vietoje ([SESV 21 straipsnis](#)), jei tenkina tam tikras sąlygas. Siekiant Europos integracijos, judėjimo laisvė yra svarbi teisė, kuri yra taip pat įrašyta [Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje](#) (45 straipsnyje). Ši teisė išsamiau išdėstyta [Direktyvoje 2004/38/EB](#) dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi ES teritorijoje.

Eurostato duomenimis, 2,3 % ES piliečių (11,3 mln. asmenų) gyvena valstybėje narėje, kuri nėra jų pilietybės valstybė, ir dar daugiau šia teise pasinaudoja tam tikru gyvenimo momentu. Oficialių duomenų apie šiomis teisėmis besinaudojančių piliečių etninę kilmę nėra.

Todėl nėra oficialių duomenų apie tai, kiek romų naudojami savo teise laisvai judėti ES teritorijoje. Atliktas tyrimas atskleidė, kad judriausi romai yra jauni suaugę vyrai ir moterys; vaikai kartais keliauja kartu su tėvais, o kartais – lieka kilmės šalyje.

Romų migraciją skatinantys „stūmos“ ir „traukos“ veiksniai

Nedarbo ir diskriminacijos dėl etninės kilmės sukeltas skurdas yra svarbiausias veiksnys, „stumiantis“ romus palikti gimtąją šalį.

Vienas iš veiksnių, „traukiančių“ romus vykti į kai kurias šalis, yra aukštesnio gyvenimo lygio siekis, ypač galimybė įsidarbinti.

„Jeigu nepavyks užsidirbti Italijoje, vyksiu į Olandiją, Graikiją ar Ispaniją. Vyksiu į tas šalis, kuriose galiu dirbti ir savo vaikams kurti geresnę ateitį“.
Pokalbis su Rumunijos romu Italijoje 2009 m. vasario 18 d.

Pagrindinių teisių agentūros apklausti romai žinojo apie savo pagrindinę teisę, įtvirtintą ES teisės aktuose, judėti į kitą ES valstybę narę, bet mažiau žinojo apie konkrečią ir dažnai sudėtingą

teisių ir įsipareigojimų sistemą, taikomą ES piliečiams, įsikuriantiems gyventi kitoje valstybėje narėje.

Apklaustieji romai apskritai labai nevienodai vertino galimybes gauti būstą, sveikatos priežiūrą, švietimą ir socialinę gerovę. Daug respondentų visose tyrimo dalyvavusiose šalyse nurodė dvi didžiausias problemas: oficialioje pasirinktos šalies darbo rinkoje sunku rasti darbą, taip pat sunku užregistruoti gyvenamąją vietą.

„Norėčiau dirbti, bet girdėjau, kad čia sunku rasti darbą, nes mes neturime nuolatinės gyvenamosios vietos“.
Pokalbis su romu Suomijoje 2009 m. gegužės 6 d.

Sunkumai užregistruojant gyvenamąją vietą

Daugelis ES piliečių romų negali užregistruoti savo gyvenamosios vietos pasirinktoje šalyje, jeigu to reikalaujama, dėl sudėtingų procedūrų ir nacionalinių valdžios institucijų neteisingai taikomų [Laisvo judėjimo direktyvos](#) reikalavimų.

Neužregistravęs gyvenamosios vietos asmuo neturi ekonominių ir socialinių teisių

Be oficialių registracijos dokumentų romams gali būti sunku naudotis kai kuriomis pagrindinėmis pilietinėmis ir politinėmis, ekonominėmis ir socialinėmis teisėmis: pavyzdžiui, balsuoti vietos ir Europos rinkimuose, dalyvauti nacionalinėse sveikatos sistemose, gauti valstybinį būstą bei socialinę pagalbą ir naudotis integracijos į darbo rinką priemonėmis, kaip antai gauti paramą ieškant darbo, dalyvauti profesinio ar kalbų mokymo kursuose. Dėl tokios atskirties, negaudami socialinės pagalbos, labai kenčia moterys, vaikai, senyvo amžiaus žmonės ir neįgalieji.

„Dokumento [registracijos pažymos] neturintys Rumunijos romai negali mokėti už vandenį, sudaryti elektros energijos tiekimo sutarties ir dalyvauti įdarbinimo programose [...]. Taigi šie žmonės tarsi neegzistuoja“.

2009 m. kovo 5 d. pokalbis su Italijos Neapolio provincijos pareigūnu

Įvairūs įspūdžiai kertant išorines Šengeno erdvės sienas

Romai apskritai teigiamai atsiliepė apie bendravimą su šalių, į kurias keliavo, pasienio ir vizų pareigūnais. Tačiau apklausoje dalyvavę romai dažniau nei gyventojų daugumos nariai patirdavo problemų, įskaitant susidūrimus su korumpuotais kyšių reikalaujančiais pareigūnais išvykstant iš savo gimtosios šalies ir į ją grįžtant.

Pagrindinių teisių agentūra, remdamasi savo tyrimų išvadomis, laikosi šios nuomonės:

→ Agentūra ragina valstybes nars užtikrinti, kad bet kokios priemonės, darančios tiesioginį ar netiesioginį poveikį romų kilmės ES piliečiams, atitiktų ES pagrindinių teisių chartijos principus.

→ [Laisvo judėjimo direktyva 2004/38/EB](#) turi būti tinkamai ir visiškai perkelta į nacionalinę teisę. Vietos valdžios institucijos raginamos glaudžiai bendradarbiauti su nacionalinėmis vyriausybėmis ir ištirti bei panaikinti visas šios direktyvos nuostatų neatitinkančias priemones ir politikos kryptis.

→ Taikomos priemonės turi atitikti [Rasinės lygybės direktyvą 2000/43/EB](#), kurioje aiškiai uždrausta tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija.

→ Valstybės narės raginamos panaikinti praktines kliūtis užregistruoti gyvenamąją vietą ir užtikrinti gyvenamosios vietos registravimo tvarkos ir reikalavimų nuoseklumą.

→ Teisinis įsipareigojimas skleisti informaciją apie ES piliečių ir jų šeimų narių teises ir pareigas, susijusias su laisvu judėjimu ir gyvenimu šalyje, turėtų būti įgyvendinamas praktikoje. Valstybės narės ir vietos valdžios institucijos raginamos rengti, viešai skelbti ir skleisti informaciją apie privalomą gyvenamosios vietos registravimą kitų ES valstybių narių kalbomis, įskaitant mažumą, kaip antai romų, kalbas.

→ Valstybės narės raginamos užtikrinti, kad visi jų teritorijoje gyvenantys vaikai, nepaisant jų administracinio statuso, galėtų naudotis visomis ir vienodomis teisėmis įgyti privalomąjį išsilavinimą. Mokinių registracijos procedūrose reikėtų panaikinti visus su gyvenamąja vieta susijusius reikalavimus.

→ Vietos valdžios institucijos raginamos kurti ir įgyvendinti priemones, kuriomis remtų ES piliečių romų integraciją į vietos darbo rinką.

2009 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra paskelbė penkias su romais susijusias ataskaitas:

- [Į kitas ES valstybes nars vykstančių ir jose įsikuriančių ES piliečių romų padėtis](#) (2009 m. lapkričio mėn.)
- [Rinktinės iniciatyvos – į kitas ES valstybes nars vykstančių ir jose įsikuriančių ES piliečių romų padėtis](#) (2009 m. lapkričio mėn.)
- [Romų ir travelerių apgyvendinimo sąlygos Europos Sąjungoje](#) (2009 m. spalio mėn.)
- [1-oji tikslinė duomenų ataskaita. Romai](#) (2009 m. balandžio mėn.)
- [ES MIDIS – pagrindinių rezultatų ataskaita](#) (2009 m. gruodžio mėn.)

Ataskaitas ir išsamesnę informaciją apie romų padėtį ES rasite adresu

http://www.fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm